

המועצה הציבורית להגנת הפרטיות

15.3.2020

לכבוד

ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו
שר הבריאות, חה"כ הרב יעקב ליצמן
שר המשפטים, חה"כ אמיר אוחנה
היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אביחי מנדלבליט

נכבדינו,

הנדון: שימוש באמצעי מעקב במסגרת המאבק במגפת הקורונה

המועצה הציבורית להגנת הפרטיות היא גוף סטטוטורי. היא משמשת כיועצת לשר המשפטים בנושא פרטיות ומביעה עמדתה בהליכי חקיקה ראשית ומשנית, גם בפני ועדות הכנסת. המועצה פועלת בשיתוף פעולה עם הרשות להגנת הפרטיות, מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, משרדי הממשלה וגופים ציבוריים. המועצה היא גוף עצמאי, השם בראש מעייניו את אינטרס הגנת הפרטיות של הציבור נוכח האתגרים המודרניים הכרוכים בהגנה על מידע אישי.

המועצה מורכבת מנציגי ציבור מהאקדמיה ומהמגזר הפרטי וכן מנציג עובד המדינה, העוסקים בתחום הגנת הפרטיות. חברי המועצה ממונים על ידי שר המשפטים והם בעלי מקצועות ודיסציפלינות מגוונות ובכלל זה, משפטים העוסקים בתחום הגנת הפרטיות, אנשי אקדמיה, טכנולוגיה, מדעי המחשב, קריפטולוגיה ומדעי החברה.

מדינת ישראל מתמודדת עם מגיפת הקורונה וכתוצאה מכך עם אתגרים בריאותיים, כלכליים וחברתיים. בתוך כך, אישרה הממשלה היום לשירות הביטחון הכללי לבצע איכון טלפוני לזיהוי מיקומם של חולי קורונה ואנשים ששהו בסביבתם, על מנת לאפשר למשרד הבריאות לשגר להם מסרונים ובהם הנחיות לפעולה.

על פי הפרסומים בכלי התקשורת, לצורך זה, שירות הביטחון הכללי יפעיל מערכת שנעשה בה שימוש עד כה רק לצורכי לחימה בטרור, כדי לאכן מיקום מדויק של נגועים בוירוס ומי ששהה בקרבתם, במהלך ארבעה עשר ימים שקדמו לאבחונם.

עוד על פי הפרסומים, אישור הפעלת מערכת האיכון נעשה בגיבוי היועץ המשפטי לממשלה ומשרד המשפטים ובהתאם להנחיות פעולה שגובשו יחד עם שירות הביטחון הכללי ומשרד הבריאות.

המועצה מכירה בכך שבימים אלה מלאכת האיזון שונה, וכי יתכן שהפעלת המערכת המדוברת מגובה בהפעלת פקודות שקדמו לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. אלא שגם פקודות אלה יש לפרש לאור חוק היסוד וההגנה על זכויות אדם שהן מערכי היסוד של המדינה, חשובה דווקא בעת חירום.

כידוע, הזכות לפרטיות היא זכות בעלת מעמד חוקתי בישראל מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. פגיעה בזכות, לא רק שצריכה להיות לפי חוק ולתכלית ראויה, היא גם צריכה להיות מידתית.

הדרישה החוקתית למידתיות, כמו גם הוראות הדין ובכלל זה, חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981, מחייבות את המדינה לעמוד בשורה של תנאים ומגבלות שנועדו לאזן בין האינטרס הציבורי, לבין השמירה על פרטיות אזרחי ותושבי ישראל.

בפרט, מן המפורסמות הוא שמידע שהוא תוצר של איכון וניטור מיקומו של אדם הוא בעל רגישות גבוהה מאד. איסוף מידע כזה ושימוש בו ללא הסכמת נושאי המידע מהווה פגיעה קשה בפרטיות.

בהתאם לכך המועצה הציבורית להגנת הפרטיות פונה אליכם בבקשות הבאות:

1. **שקיפות.** עד כה, פרסומי הממשלה ביחס לשימוש במערכת המדוברת כוללים פרטים מעטים מאד, לעתים סותרים או לא ברורים לגבי הפעלת המערכת, היעוד הנוכחי שלה והתנאים להפעלתה והפיקוח עליה. המועצה קוראת לכם לנהוג בשקיפות הנדרשת בניסיונות העניין ולפרסם פרטים ברורים ומדויקים ובכלל זה גם ביחס לניתוח חלופות פחות פוגעניות למערכת, בשם עקרון המידתיות ולסקר השפעת המערכת על פרטיות תושבי ואזרחי ישראל שבוצע קודם להחלטה על השימוש בה. הציבור זכאי לכך. הסתרת פרטים ונקיטה במדיניות עמומה יוצרת חשש כבד בציבור ביחס למטרות ולהיקף השימוש במערכת מסוג זה.

בנוסף, הפעלה לא מידתית עשויה גם לפגוע במימוש מטרות היוזמה - שכן מחשש הניטור, אזרחים ותושבים יפעלו לטשטש את צעדיהם (בין היתר תוך שימוש במכשירים אחרים וכיבוי המכשיר לפרקים) וכך תפגע זמינותם בעת הצורך מחד, בעוד המטרה לא תמומש מאידך. כמו כן, יתכן אף שמטרת השימוש במערכת המדוברת לא תוגשם כיוון שאזרחים ותושבים יימנעו מדיווח לרשויות על כך שחלו, מהפחד הכרוך בניטורם. כך עלולים להסתובב בציבור חולים רבים לא מדווחים שיגדילו את התפשטות הנגיף.

אף מהטעמים הללו, השקיפות, בדרך של מסירת מידע ברור ומדויק, היא חיונית.

2. **מימוש זכות העיון.** בהתאם להוראות סעיף 13 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981, כל אדם זכאי לעיין בעצמו, או על ידי בא-כוחו שהרשה בכתב או על ידי אפוטרופוסו, במידע שעליו המוחזק במאגר מידע. על מדינת ישראל לאפשר לאזרחי ותושבי ישראל לממש את זכותם הקוגנטית (דהיינו, שאיננה ניתנת להתניה) לעיין במידע עליהם הנאסף באמצעות המערכת המדוברת.

ודוק, אף אם המערכת המדוברת מופעלת על ידי שירות הביטחון הכללי, הרי היא מופעלת למטרות שאינן בסמכותו של השב"כ בהתאם לסעיף 7 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב – 2002. בהתאם לכך, ברי כי מאגר המידע שבו יישמר המידע שנאסף על ידי המערכת איננו בבעלות השב"כ, כי אם, כך נראה, בבעלות משרד הבריאות, כשהשב"כ הוא רק הגוף המתפעל את המערכת. בהתאם, החריג לזכות העיון הקבוע בסעיף 13 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981 והפוטר מאגרי מידע של רשויות בטחון, כהגדרתם סעיף 19(ג) לחוק האמור, מזכות העיון, איננו מתקיים.

3. **עיצוב לפרטיות.** ככל שהדיווחים באמצעי התקשורת נכונים, המועצה מברכת על כך שמידע מתוך המערכת המדוברת ישותף עם גורמים מעטים, על בסיס הצורך לדעת ושהמידע יימחק לחלוטין לאחר שלושים יום. עם זאת, העקרון הידוע של עיצוב מערכות להגנה על הפרטיות כורך בתוכו מרכיבים רבים נוספים ובכללם עקרון מזעור המידע להיקף המידע הנדרש בלבד, התממה (אנונימיזציה ופסאודונימיזציה), הצפנה, שקיפות מירבית לנושאי המידע ועוד. תכנון לפרטיות מונע שימושים בלתי מבוקרים ובלתי מורשים, שימושים בחריגה מהרשאה ושימושים מפרי חוק במידע. המועצה קוראת לכם לקיים בחינה מעמיקה, בשיתוף אנשי מקצוע מתאימים, לבדיקת התאמת המערכת המדוברת לעקרון חשוב זה.

4. **מעורבות הרשות להגנת הפרטיות.** מהמידע שנמסר למועצה, הרשות להגנת הפרטיות לא היתה מעורבת כלל בתהליך הבחינה והאישור של המערכת המדוברת. הרשות להגנת הפרטיות היא הגוף המוסמך על פי דין לאכוף את חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א – 1981 ולשמור על פרטיותו של הציבור. המועצה מביעה פליאה ואי נוחות רבה מכך שהגוף האמון על תחום כה חשוב בהפעלת המערכת המדוברת לא היה מעורב כלל בתהליך וקוראת לכם לשלבה לאלתר בפיקוח ובבקרה ולהישמע להנחיותיה.

5. **חשש לאירועי אבטחה.** שימוש במערכות לאחר שעברו תהליך אישור מזורז ובלתי מבוקר אף עלול להוביל לתקלות אבטחת מידע חמורות שעלולות לגרום לנזק כבד לציבור הישראלי (ע"ע יישומן אלקטור). המועצה מביעה את החשש שהסבת המערכת המדוברת לפעולה במתווה זר לה, נעשה בתהליך מהיר וללא בחינה ובקרה מספקת. בהתאם, קוראת לכם המועצה לערוך לאלתר למערכת מבדקי אבטחת מידע מתאימים, כדי לצמצם את הסיכון לחשיפת מידע אישי רגיש שלא כדיון.

6. **יעוץ על ידי המועצה.** השימוש במערכת מסוג זה לצרכים אזרחיים במהותם, החורגים במובהק מצרכי בטחון לאומי, צריך להיות מלווה ביעוץ מקצועי על ידי גוף ציבורי, מקצועי ואובייקטיבי, שאיננו תלוי בגורם כזה או אחר בממשלת ישראל, או מחוצה לה והאמון על תחום הגנת הפרטיות. המועצה להגנת הפרטיות היא גוף כזה וחבריה מעמידים את עצמם לרשות המדינה לצורך זה. יעוץ מסוג זה המוצע למדינה על טהרת ההתנדבות, יסייע למדינה להפעיל את המערכת המדוברת באופן מידתי ותוך צמצום הסיכונים הכרוכים בשימוש בה.

בנסיבות העניין, בהן המערכת המדוברת, כך נודע לפי אמצעי התקשורת, נכנסת לפעולה, נודה להתייחסותכם הדחופה.

בכבוד רב,

עו"ד אורית פודמסקי

יו"ר המועצה הציבורית להגנת הפרטיות

העתק: ד"ר שלומית וגמן, ראש הרשות להגנת הפרטיות